
Spis treści

Wprowadzenie	9
1. Słowaków i Czechów zauroczenie folklorem (w XIX wieku)	11
2. Przemilczenia w relacjach międzykulturowych słowacko-czeskich i słowacko-węgierskich w latach 40. XIX wieku	27
3. Tatry w dziewiętnastowiecznym sporze o słowacką tożsamość narodową	41
4. Między panslawizmem a austrosławizmem. Koncepcje słowiańskiej wspólnoty w historiozoficznych projektach myślicieli słowackich w drugiej połowie XIX wieku	65
5. W kręgu religii i polityki. Mesjanistyczny projekt Michała Miloslava Hodży	83
6. Jaka religia? Powroty do źródeł	119
7. Odtajnianie „tajnej historii panslawizmu” (<i>casus</i> Jozef Podhradský)	139
8. Kulturowa przestrzeń Słowacji w optyce polskiego i czeskiego podróżnika	155
9. Wokół nowego kanonu – nurt kanoniczny i „apokryficzny” w słowackiej literaturze romantycznej	171
Wykaz pierwodruków	189
Indeks	191

Wprowadzenie

Publikacja, na którą składa się dziewięć tekstów, poświęcona jest dziewiętnastowiecznej kulturze słowackiej, a zwłaszcza tym latom, kiedy kształtowała się nowoczesna idea narodowa. Był to okres burzliwych nierzadko sporów, jakie toczyły się wśród dziewiętnastowiecznych elit, sporów wielkich i ważnych, będących motorem ruchu narodowego. Słowacy, którzy należą do tzw. małych narodów – a ponadto w owym czasie nie państwowotwórczych – toczyli boje o prawo do samodzielnego bytu narodowego w złożonej sytuacji kulturowej. Generowało to poszukiwanie różnych rozwiązań w rozmaitych konstelacjach, nierzadko zmieniających się w zależności od sytuacji politycznej: od pozostania w ścisłych związkach z Czechami, poprzez ułożenie stosunków z Węgrami, po lojalność wobec Austrii, bądź skrajny panslawizm.

Pozorny oksymoron, jaki pojawił się w tytule, ma na celu zwrócenie uwagi potencjalnych czytelników nie tylko na specyfikę słowackiego procesu narodowotwórczego, ale również na poza-lokalny wymiar poruszanych kwestii. Można je bowiem traktować jako egzemplifikację przemian, jakie miały miejsce w przestrzeniach kulturowych innych małych narodów.

Artykuły, które złożyły się tę książkę powstawały w ciągu ostatnich kilku lat i oscylują wokół tytułowych sporów, a także generowanych przez nie (lub wokół nich) mitów i ich rewizji. Ważne miejsce zajmuje analiza narracji peryferyjnych, przemilczanych, kontrowersyjnych, bądź – z braku ich publikacji – nieznanych. Wyostrzają one i pogłębiają obraz, do niedawna traktowanego jako spójne, jednotorowe i bezkonfliktowe, ogniwa słowackiej kultury, jakim było tzw. odrodzenie narodowe. Wszystkie teksty w jakiś sposób się zazębiają: stąd też powroty do spraw w jednych tylko sygnalizowanych, w innych wstępnie zarysowanych. Wynikające z tego drobne powtórzenia nie zostały usunięte, aby nie naruszać spójności wyводу.

Teksty wcześniej publikowane zostały uzupełnione i uaktualnione. Eksploracja nowych materiałów spowodowała, że niektóre zawarte w nich wcześniejsze sądy należało zrewidować. Podobnej procedurze poddane zostały szkice, publikowane w pierwszej wersji w języku francuskim i czeskim, na kanwie których powstały ich nowe, uaktualnione warianty. Z kolei inspiracją do najnowszych artykułów były wygłoszone w ostatnich dwóch latach referaty na międzynarodowych konferencjach w Czechach, Słowacji i Polsce. Najobszerniejszy tekst, umieszczający mesjanistyczny projekt Michała Miloslava Hodży – zawarty w jego niepublikowanym poemacie *Vieroslavín* – w paradygmacie romantycznym, powstał na potrzeby tej publikacji.

Cytaty z prac słowackich zostały przetłumaczone, ich oryginalne brzmienie umieszczono w przypisach. Jedynie w przypadku cytowanych fragmentów poematu M.M. Hodży zastosowano inną zasadę, pozostawiając w tekście obydwie warianty, i oryginał, i przekład. Wydaje się to zasadne z tego powodu, iż język słowackiego twórcy jest mocno nacechowany, przepełniony neologizmami. Tam, gdzie nie podano nazwiska tłumacza, przekład pochodzi od autorki książki.